

CONCOURS DE LITTÉRATURE 2026

Langues maternelles et développement

لغة الأم و التنمية

TUDAGA - DAZAGA - KANEMBU

INTERNATIONAL

CONCOURS DE LITTÉRATURE 2026

Langues maternelles et développement

لغة الام و التنمية

Ka yuũ-ã - Gubia kûši (Tudaga)

Kûro nduni - Tileši yĩ ña (Dazaga)

Ndlamnun - Fuwuro kunto (Kanembu)

Recueil des textes écrits dans le cadre du
Concours de littérature en
tudaga, dazaga et kanembu,
tenu au Centre culturel Palmeraie, N'Djaména,
avec de la participation internationale.

Du 9 janvier au 8 février 2026

مجموعة من النصوص المكتوبة، كجزء من المسابقة الأدب.
المنعقدة في المركز الثقافي الواحة في انجامينا بمشاركة
دولية من ٩ يناير إلى ٨ فبراير ٢٠٢٦.

CONCOURS TOUBOU 2026

Concours de littérature 2026

Les écrits des participants en langue tudaga, dazaga et kanembu

Traduction du titre : Tudaga : Ka yuũ-ã - Gubia kûši
 Dazaga : Kûro nduni - tiliši yĩŋ ɲa
 Kanembu : Ndlamnun - Fuwuro kunto

Editeurs de ce recueil : Abdolsalam Wahali Brahim,
 Wuše (*Simon Neuhaus*),
 Galmaĩ Woji (*Rivers Camp*),
 Ahmat Saleh Bodoumi,
 Mahamat Mahamat Abakar
 Kandamai (*Mark Ortman*)

Révision et correction : Abdolsalam Wahali Brahim,
 Galmaĩ Woji (*Rivers Camp*),
 Mahamat Mahamat Abakar

Design, mise en page : Dočuiĩ (*Anja Neuhaus*)

Première édition : 200 exemplaires (février 2026)

Avant-propos

Est-il possible que la langue autochtone d'une région et son développement soient liés ? Si oui, comment ? Existe-t-il des exemples qui étayent cette hypothèse ? Quelles histoires illustrent ce lien ?

Les participants au Concours de Littérature ont exploré ces questions en profondeur, et vous trouverez leurs réponses dans cet ouvrage.

Laissez-vous inspirer par ces textes et réfléchissez à ce que cela pourrait signifier pour votre région.

Bonne lecture !

هل من الممكن أن تكون لغة السكان الأصليين في منطقة ما مرتبطة بتطورها؟ وإن كان الأمر كذلك، فكيف؟ هل توجد أمثلة تدعم هذه الفرضية؟ ما القصص التي توضح هذا الارتباط؟ لقد استكشف المشاركون في مسابقة الأدب هذه الأسئلة بعمق، وستجدون إجاباتهم في هذا الكتاب.
دعوا هذه النصوص تلهمكم وتأملوا في دلالاتها المحتملة لمنطقتكم.
قراءة ممتعة!

Concours de littérature INTERNATIONAL

Le territoire de nos langues est vaste et les locuteurs sont très mobiles. Mais beaucoup d'entre eux savent lire et écrire leur langue. C'est pourquoi le Concours de Littérature s'est tenu à l'international, afin que tout le monde puisse y participer, où qu'il se trouve. Presque 40 personnes se sont inscrites et ont soumis des textes. Les meilleurs textes sont maintenant publiés dans ce livre.

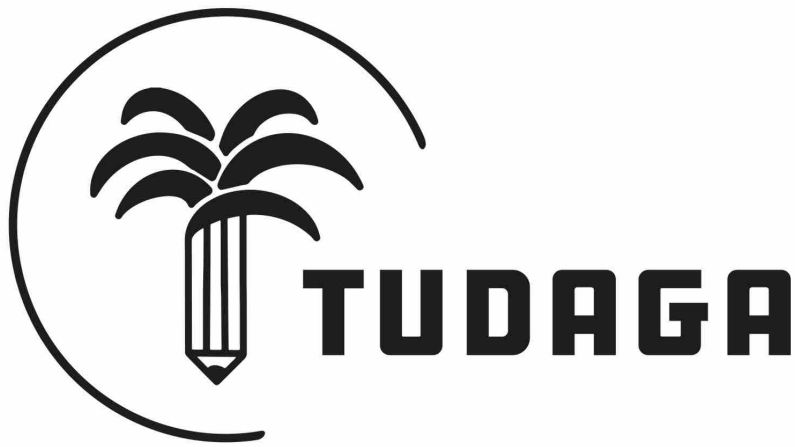
أراضي لغاتنا شاسعة والمتحدثون متنقلون للغاية. لكن الكثير منهم يعرفون بالفعل كيفية قراءة وكتابة لغتهم. لهذا السبب أقيمت مسابقة الأدب دوليا ، حتى يتمكن الجميع من المشاركة ، بغض النظر عن مكان وجودهم. قام ما يقرب من 40 شخصا بالتسجيل وتقديم النصوص المرضية. يتم الآن نشر أفضل النصوص في هذا الكتاب.

Table de matières

Avant-propos	3
Concours de littérature INTERNATIONAL	4
Table de matières	6
Tudaga : Ka yuũ-ã - Gubia kûši	8
Abbabou Sanda Abali - 2ème prix 🏅 2	8
Abdelkader Kokimi Sidick	10
Adrahman Bîrehim Šîniši	13
Ahuma Kôkiĩ Alsadikmi - 2ème prix 🏅 2	15
Ali Souleymane Chelimi	17
Brahim Abakar Brahim	18
Fatime Senoussi Mahamat	20
Hatuma Barka doo Mahmoud mi	22
Hassan Agi Mahammad	24
Osman Hamid	25
Oumar Aboubakar - Kelley 1er prix 🏅 1	27
Zahara Sidi Adoum	30
Dazaga : Kûro nduni - Tiliši yĩ ña	31
Ahmat Souleymane Mahamat - 1er prix 🏅 1	31
Amina Hemchi Sougui	34
Amina Idriss Allatchi - 3ème prix 🏅 3	35
Êdiren Mahamar Azai	37
Hawa Abdallah Abbas	38
Idriss Fadoul Hamir	42

Kaltouma Yahya Senoussi.....	43
Saleh Mahamat Nour - 2ème prix 🏅2	44
Zanaba Hassan Youssouf.....	46
Kanembu : Ndlamnun - Fuwuro kunto	47
Abakar Adam Moussa.....	47
Abdramane Mahamat Boukar.....	49
Ahmat Hassan Abakar	50
Brahim Moussa Chetima - 1er prix 🏅1	51
Hisseine Abdoulaye Mahamat - 2ème prix 🏅2	53
Mahamat Abdoulaye Moussa - 3ème prix 🏅3	56

Tudaga : Ka yuũ-ã - Gubia kûši

Abbabou Sanda Abali - 2ème prix 🏆

Amma muro ôllugo guda-ã koo gunú, Alla muro hi angal ni če, ka ni če. Kôñoli ngilagi ka huna yida. Anna îlim kaa-ã komndida-ã, yuhatiadu, dîne-ã du ka dûbo tûdušu (7000) kora čûo čuo. Mura du koduro ho su murta ôguzuu yê soũ turoo-ã (31%) gunna Afrîka du čûo. Čîidi ko Afrîkaa turo mannu dunodo Afrîka du yiga kara-dinîe yugó. To ka munduga-ã ngo arbidindunãá yogusi. Toi yingaldu ka ndurã ni migiza, numaga ndurã mannu migiza. Mura ka yuũa-ã, anna-ã nuŋu hundu ni, ndûrtu hundu ni, bûri hundu, kôñoli-ĩ kinjigi hunu. Ôwonni adaga-ã yê daga-ã yê îlimma yê, gubia kîši-ĩ yê gunna ka-ã su lûptundu čûo. Lôko ka-ã migiza togusudoo muro

mannu migiza togusudi. Lôko ka-ã dunada togusudoo ni duna guyindi.

A kudiri tanu turonnuu gunú, anna îlimna-ã mannu mundu yuhado. Îlimno Sênegaluu, îlimna Afrîkaa-ã buya-ã turo "Cheik Anta Diop" čindĩ yuhadiadu "îlim yê aŋgal yê dunodo ŋgo Afrîka Masar du čî čî. Kôwuro to ka ndurã arbidindi čî. Arba taa čera hundã ka Masarîe giba-ã du "Mêdu Nečer" čindi. Maana hunã Tudaga du "Mêde Allaa-ã" numo koo. Aya yunu abagadi turo čî : Mura mannu Mêde-ã ka hundã du "Mêdu" čindi. Gudi hunã îlim to dîne-ã gunna ha ambayi čî. Beni mannu îlimna-ã yina ŋgo arbiyindã karayundu su îlim čongî čûo. Ôwonni gubia kîši-ĩ ka-ã du čîde kor du wasaga nendiri. "Anna guru Girek čindiã ŋgo Masar du îlim čĩĩ karayundu ka hunda du arbiyindu ŋîste êske su čûdutu duna guyuo.

Sûgoi Mûsuluo-ã nêbi Mahama lido di bu, îlim Girek-ã arbiyindã komnjundu aranga du arbiyindu su ŋîste êske zûčundu gubia tûri. Sûgoi anna Uropaa-ã

mannu îlim Mûsuluo-ã
arbiyindã çonğu ka hundã du
arbiyundu su nîste guda çûdu-
tu îlim beni çĩ gunna dahu
çuruk.

Kôñole lûnurã, ka hundã duna
çendu arbidinîe yogusudã
yîngaldu hakundu hanada ada
nîsçuo. Mêdi ai kôigo hunã,
yina abagada tûduşu-ã çindiã
giba-ã yê êske-ã yê gunna

numaga ka hundã şî çendu duna çendu arbiyindu,
karayindu du îlim kumnjidiã du çûo.

To tûrtuã tunda mannu yerturu ka ndurã su tudusoo gali.

Abdelkader Kokimi Sidick

Ŋga koo di ka yuũa-ã numi-ĩ yê anna gunna ha gubia
keyini.

Ka yuũa-ã numi-ĩ yina mundu du gubia keyini, yina tada
mêdi ndur arbindirî tîyikã kişi hunã du nuhatiri. Ka yuũa-ã
amma ha adaga nuã yê daga-ã yê kundudi-ĩ yê mortidi

čuadu njeni. Nûgoi nuwo ka yummaa amma muro njûko hunã to muro. To amba njûko amma-ã yê daga hunã yê adaga hunã yê ôwonni hanadi ammaa yê gunna. Yunu gudi anna-ã lau gali yidi, dahu ndûronnu yûgurti, Dahu nduronnu-ã yina budi gala-ã turo. Anna ka yuûa-ã môore-ã gunú anna guda yê mannu dahu hoo čeni. Aũ didi ka yuûa-ã čidaanó yugó, hanayunnó mannu munurú. Kôî a di yunu amba gubia kedĩ dahu nduronnu čĩ. Yunu gudi čĩrî mēdi nũ aũ hu ka yuûa-ã du dahu toruũ yeũwo kumayi dahu čonji čĩidi ka guda du haduwo kunu tosu tooni kunu kuzo hi njeni, to amba gubia kedi dahu ndonjusii-ĩ. Ôwonni anna giba-ã yina yogusudã yê yuhatã yê ada kuna-ã ha ka yuûa-ã du dahu yodurku čendoo ni kal arbidudo karayundoo ni kal didi čihinetú.

Anna tugandu numi-ĩ adaga-ã layindiê lediã mura arrahaũ bui yûgurtidi, ôwonni aũ ka huna yuûa-ã du arbiyini ni wečínîe koo budi čidaku. Odu amba anna-ã lau yidĩ nuhatiri, ka yuûa-ã êrbedige-ã su bosoo aũ gunna karayinîe barayini tohoo kagirna karaa-ã duna guyini.

Sûgoi čĩĩ ada kuna-ã yina hunda giba-ã didi čihinetú.
Nûgoi nuwo yina arbididã didi morčundú ôwonni
ka yuũa-ã yuhatiê mannu čidakudo tohi.

Odi-ĩ yunu hadumma gunna kumayunu dahu čonĩ ka
yuũa-ã yohi. Yum tunda concours Toubou karandirĩ,
Doučĩĩ yuhadi naani (odi-ĩ hi turo yê čû yê hoktundo ndû
kor tohi nuwo ôguzuu čini, čĩidi ka guda du hinuwo
kumayi njuhadú) či, lanurã yunu budi yire.

Yunu gudi gali numi-ĩ lau čĩĩ ndû nduwo ôrozi yûgurti,
ôrozi to anna tugandu hanadi annaa-ã barayindiã (adaga
su yê daga yê ka yê ôwonni njûko annaa-ã yê layindiã)
yûgurti. Mêdi ndusko nurã su yunu hadiri, ka yummaa
yunu sûgoi kedi diddi yidanú.

Numo budi dunodo duruwo gunna ka yuũa-ã ha budi
duna čeni ôwonni êberdige karaa-ã su čûwo anna budi
karayindiã mannu gubia tûrri.

Adrahman Bîrehim Šîniši

Kara-ã ha kiye yohi :

Amma ka huna yuũa-ã du karayinîe tohoo, yina-ã kumayunu dahu čoobi, ôwonni gali di hôkorčini.

Dali karaa-ã bilčini :

Nduņosa gînee-ã kunjindi, sama ñeņuũ yina dahu du guniĩ tuzi, yina dahu yobuã aņgal-ã dûli di su horkusu yohu hôkora guda ambada tigiidi.

Îlimma anna-ã gunna hakindi :

Îlimma yê hanada-ã yê anna mîndie guru karaduda čundu ka larda gudaa-ã hanayindiã borsu gunú, amma gunna hakinîe togusi.

Hidi ka gudaa-ã kiye togusu njeni :

Ka yuũa-ã gali di nihikoo, ka guda-ã kumanuũ nihiki.

Kuzaa (iktisad) numii-ĩ hi duna čeni :

Lôko nura ka du dahu ndoopudiã gurtadîe tohoo, horku-sa-ã dûli di togusi, amba du yugurîi čĩĩ ni bui togusi.

Numa yertiga hundã ka yuũa-ã du yudombiã, dahu hunna tohudi ni, budi numa

guda-ã ha wûdurtundú.

Têleheza-ã yê kakada-ã yê êredie-ã yê gunna ka yuũa-ã du čîkido tohoo, anna karaduda-ã yê karaduda gunnãá yê gunna yina numi-ĩ du tohudî čîkã yê numi-ĩ zaga tedî čĩ yê gunna dahu čonġi, aũ anġala hundã du haki abi yodurú.

Lôko ka yuũa-ã du kara ni karadini, êredie yê têleheza-ã yê čîkido tohoo amma kalaka hunã ni hanayini ôwonni zaga yihidu čoobiĩ ni hanayini.

Amma kôdori hunã bui kor du hanayini :

Amma lôko agasua ka hunã yuũa-ã ši čenî čûwo, bûrido ŋadu tudurti, ôwonni numi-ĩ numo hunu ni yaabi hunu ŋadu čuduri, zaga ambyunu ni gubia keyinĩ tuganni.

Yertigi numii-ĩ amma ha tupudo, amma ni ka hunã ha tuzudo, dûleyindoo dûliyini.

Ahuma Kôkîi Alsadikmi - 2ème prix

Ka yuũa-ã ka guda dahu du hinginiã turo gunú,
ka yummaa ALLA môori ndurã ayî numa ha čenu, muro
nuro hi njenno, amma ndû kor ndohoo mannu, ka nuã
yuũa-ã morčundoó nuro morrum. Ôwonni ka-ã zaga
numi-ĩ gubia keyiniĩ ndû nũwo ? Mosko Hanadii-ĩ zaga
Bordo ho gubia keyinã landu, ada yê adiba yê ômure yê
gunna su amba hakuo, yoo nû Palmeraie mannu landu,
anna-ã gunna ha hoki, yo ka hundã mannu duna guyuo,
numi-ĩ hûi ndunai hunã mannu a koo.

Dîne-ã gunna ha landu, anna ka hundã yûhatã yê numa
ka hundã yûhatã yê, anna-ã ni anna guda-ã du mura
migiza, yoo numa-ã ni numa guda-ã du sohi čûo.

Aya daga togusuda guru nuhatiri : numa guru Almanian yê
Hurãsa Burtania yê Šîn yê Iran yê Rûsia yê Amîrik yê
ada gunna ka hunda yuũa-ã gunnoó ka numo gudia didi
čoopú, nû landu numa guda-ã du mura dunada, anna-ã
mannu to muro koo, anna ka hundã yuũa-ã su nûkundiã
budi dunada, yoo ada hundã mannu budi kalla, ôwonni
kara du mannu arraktuda, to ŋgo gibi di anna ndurã dagi
di mannu yuhado : « Čôhuri ka hunã yûhudu gûi hûyi »

Ka anna guda-ã nihiki, nuã njihinedoó gubia ndedú, nû
Čad na Nîyer na ha landu zaga migiza-ã, a gunna ka
anna gudaa čoopu, ka hundã yûhutã yingaldu.

anna Araṅgada-ã yuhati : Aũ ka hunã yidannaá, numo
hunu yidanú čindi.

Tani yunu wur du hadirĩ, ka guda ndû kora mannu nûṅu !
Čĩidi ka nuã yê numo numa yê gubia tedĩe baranĩe koo,
ka yuũa-ã yeũ morčundú.

Čûsudu

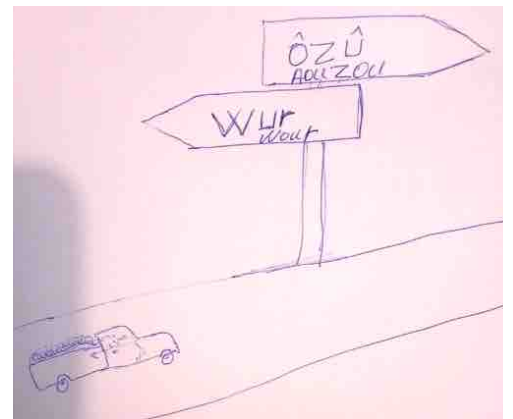
Ali Souleymane Chelimi

Gunna du gubudi, ka ndurã yuũa-ã nga koo di numi-ĩ lau amba yidĩ su dahu torri. To di bu, zaga ka yuũa-ã numi-ĩ gubia keyinĩ hi su dahu torri.

Ka yuũa-ã aṅgal taṅu du koo; numi-ĩ bûri hunu, aṅgal hunu, nuṅu hunu. Ada gunna amba numoo ni anna hunã ka hunda yuũa-ã du karayindi ni , arbiyindiĩ. Anna giba-ã dagi du yuhado : « Dahu tûni gunú ».

Ka ndurã yuũa-ã arbinduru, karandurdoó. Haki dahu du orrondurú, ka lardua-ã četu hoktundi. Zaga ka yuũa-ã numi-ĩ gubia keyinĩ su dahu torri. Numo ka huna yuũa-ã yidĩ, korodi gubia tedi. A yunu muro koo dîne yudomîe yugó.

Nû mannu ka ndurã karanduru numo ndurã ha zaga gubia tedĩ lau turkundiri. Gali ngo durdo Šahaĩ adaga tuda-ã yibeyunu, numi-ĩ hi budi ambayi. Tuda-ã čera ka tudaga du mède čiti, a mannu ka-ã ha duna budi bui če. Mosko Hanadii-ĩ anna yibeyindã, ka yuũa-ã yê numi-ĩ hi yê ôwonni ada ndurã ha budi ambayi. Nû mannu ôwonni êredie yê

têlevizin yê yibenduroo ka ndurã duna čeni. Numi-ĩ du tira-ã ha oskoba tudaga du yibenduroo gali duna kaa-ã tohi. Ôwonni, dîne-ã ha hoo čikã četu hoo yibenduru, zaga ka ndurã dîne ha čuro di hanadi barandaar.

Dagi arbidido yuha : « Ka muro ôrunġo modî hi tuzu.

Ka muro adaga ni, tûgi kûnjoli ni, dahu nduronnu ni, dagi kûnjoli ni, a da gûbile hoo ka ».

(Noam Chomski).

Ka yûua-ã tamoo ndû mannu taú.

Brahim Abakar Brahim

Ka yûua-ã numi-ĩ hi zaga gubia keyini : Ka yummaa kara tudaga du ada ndurã karayundoo, ka hunda du arbiyindîe tohoo, ada-ã aŋgal hundã landini sûgoi kara gudi du zotuo mannu dahu hundã kulolo tohi, yina ka guda-ã kumayundu guyindi. Nu-maga mundu gunna ka hunda du karayundu gubia tûri Šîn na, Rûsia na, Almanian, Nîyeria na gunna ŋgo ka hunda du karayundu gubia tûri.

Ôwonni ka yummaa du wenîe walla arbinîe tohoo aũ nuũ
ŋga čûwo mannu bazoo budi konnodo. Yunu hadiĩ gunna
anna nuã dahu čongu ambadindi, too unda ka nuã yê,
numo numa yê gunna ôro kidekini.

Ka yummaa wenîe tohoo kundudo tudagaa-ã ha duna
čeni, adaga ndurã ha mannu duna čeni.

Ka yummaa ada ndurã kuna du hikidoo sũgoi aŋgal
hundã du nagi numii-ĩ yê nagi anna ba hundaã yê
gunnoó yunu gudi dahu du zodu čenú. To kôi muro kôe
anna tuda-ã čikã, Čad yê Lîbiã yê Nîyer yê gunna budi
duna čendoo gali. Ôwonni nũ sagahunu tohã nani anna
larda šišaa čaptundu yum turo sôlli ka yummaa yibeyindi,
aũ nani mannu daga numo hunaã yê, abi numo hunaã yê
adaga kînjigi numo hunaã yê arba numo hunaã yê gunna
anna larda guda-ã ha yugudosí. Taa muro aũ gubudi
čuruwo numo hunã dîne-ã ha čer hunã čurui ŋgo anna
giba-ã yuhado :

Ka yuũa-ã taũwo dîne-ã ha mor-
ruú čuo. To koo muro amma
ŋga nduroo mannu ka nuã yê
moska nuã yê, adaga nuã yê
hũdũú gali di šimuũ taĩ.

Fatime Senoussi Mahamat

Ka yuŭa-ã zaga numi-ĩ gubia keyinĩ :

Ka yuŭa-ã čundoo muro kŭyi hunã kôñoli hi su tuzudo, gali kôñoli hi su tuzudĩ : Kôñoli-ĩ muro dururi amma ndû yohoo mannu anna-ã mundu, anna taa munda-ã du nura hoo nduma gunna du čĩ. To koo tohoo muro nura du, kiñari taduwo ni kal, kalaka taduwo ni kal, yunu du yunu du nura anna ada munda-ã yunu hongundĩ adaga nduma gunna kôĩ ka nduã yuŭa-ã su tuzudo. To koo tohoo muro anna ada munda-ã du ndû yohoo mannu aũ guru čunubu čĩ, aũ guru ni hôkoro yidado čĩ, aũ dogu čudurĩe čĩ. Anna taa gunna ha ka ada yuŭa-ã muro hokini, ka ada du muro hôkoro hanġiĩ, ka ada du muro anġala šisa kiituũ ni mosi. Yunu anna šiša-ã yunu hokunĩ muro gubia kŭši. Muro numi-ĩ čindĩ. Zaga šiša du gubia tedĩ ndû ? Nura kôñoli nduma du kiñari nduma na, zaga tiri yarindindĩ ni hosu numi-ĩ lau ni gali. Yoo numi-ĩ muro lau aũ naani kôñoli hunu yida ni ka yuŭa-ã yugondunoó, anna-ã du, kôĩ anna-ã du hanadundi ni, anna-ã hokunĩ muro amba, hoo-ĩ muro numoi tohi, kôĩ anna mundu hoktundĩ muro yina gala čũo. Ôwonni ka yuŭa-ã muro anna taa têih

hundã tûki, têrih-ã muro ka yuũa-ã, amma ngadi
yerčunno, ndê yohudo, to têrih tohi. Têrih to muro kara
tohi kara-ã muro îlim tohi, îlimma muro ambado. Kôî îlim
čĩĩ du amba numoi čĩ. ka yuũa-ã su masal tudaga du
kûrturi : Ka tundaa tudagaa-ã su, anna mêde čooboo
mannu ka tudaga du čiti. Tudaga-ã čitĩ mbo hoktundu ni,
adaga čûdutu ni, kundudo čunaku ni, kundudi-ĩ du kalaka
yidao, kalaka taa ha su mêdi mannu čĩti. To muro anna
mêdi čooboo yunu ne-yohĩ a.

Amba, numi-ĩ lau yunu miškile hiledinĩ yunu budi gali.

Hatuma Barka doo Mahmoud mi

Dga koo di ka yuũa-ã numi-ĩ gubia keyini ?

Anna guda-ã ka ayîi-ĩ čindi, Tuda-ã ka yuũa-ã ndirĩ nûgoi nuwo ? Yuũa ayîi-ĩ du čûsu ambado yugonnó yingaldu, Ka ndurã budi tunda lau čûsa du hatiri.

Anna Ka hundã du gubia tûrriã, yunu gunna Ka hundã du gali di dahu čonġi.

Numa hundã budi gubia tûrri, mura gunna ka hunda yuũa-ã du gubia tûrri.

Ka anna hunã mundu-ã, anna mîndie-ã ha gosčindi, to anna ka môore-ã oor du dunoda togusudoo četi, migiza togusudoo morčindi.

To ndûrtu hunã : anna minda guru čera hundã Bask čindi Asbania du čûo, anna tada tosu du ka hundã duna čeo.

Gubudi yagaba hundã du gûdi ka hundã karayindi, sûgoi aũ zonduã nohã hosudu karayindiê togus.

Dgo anna Baskaa-ã guru ka hundã čidakú, čîidi layundã ada ka yummaa du karayindiã, guda-ã du mura budi dunada du čudurtã, ka hundã ha čudakudo togus.

To odo ka yummaa karayinã guda-ã du gûbtunú čuo.

Toi yingaldu ka nudrã zaga gubia tûrrĩ nuhaturi :

1. Ka-ã zaga karadinĩ duna ndeni barayini, anna kara du gala-ã ha gubia ndũdudi barayini.
 2. Anna-ã ha nduhadi barayini, kôĩ ċĩkã ŋgiri ċammuũ hadĩe barayini.
 3. Kinedu bui tusopunnó barayini.
 4. Horkusu nũ Njemine du ċabu ka nduraã yĩngaldu togusĩ ċĩĩ duna bui Tudaga-ã ha ċeni, ôwonni Mosko Hanadii-ĩ zaga ned du yuhadĩ mannu duna bui ċeni, to tusopunnó barayini.
 5. Mosko kundudi-ĩ Lĩbia du êski yibedinĩ ċĩĩ, Tudaga-ã lau duna budi bui yida ,muro kôe anna-ã ċĩkã tigiri ċabċi lôko nani yuhadĩe duna hunã budi bui.
- Ôwonni ċabu Tudagaa-ã Njemine du togusĩ amba hunã budi bui. Mosko Kundudo Lĩbia du ċĩĩ, ċetu sôortundie amba hunã budi bui.
- Yunu gudi anna Tuda-ã ha hadirĩe daarã : Anna guru ada-ã Tudaga-ã ģĩgliš ċetu ċoopĩe ada-ã ģĩgliš hiyundũ ċĩndĩ yire gunũ.
- To zaga yire gunnaá anna dĩne-ã ha ċĩkã munduga-ã gunna ka šiša arba latĩn yidada ċetu karayindi to ka-ã sodura hundã šiša turo turo ho bibiyunũ.

Dgo Lîbia du mannu ka hurãsa-ã, îngliša-ã četu karayin-di, yunu du zonu čîde yugó.

Ôwonni adiba-ã yunu to hatûú ndî nuwo ka ada ALLA yuũ ndurã du yibeyunno tunda su mêde yirea gunná haturú.

Ka yuũ nduraã duna yendar.

Hassan Agi Mahammad

Gunna du gubudi Alla lau budi lerda. Gudi-ĩ anna horkusu a hi su tusu čûku yibeyindî čîkã lau budi lerda. Zaga ka yuũa-ã numi-ĩ gubia keyinĩ.

Kara : Kara ka yuũa-ã du karadinĩ anna-ã kumayundu dahu čonġi ôwonni kara-ã tudasudo togusi.

Ka yuũa-ã anna-ã du daha hokini, nagi ni yûgurti.

Ka yuũa-ã hanadi adagaa-ã ha duna čeni, ôwonni sura tudagaa-ã ha duna čeni.

Ka yuũa-ã nûktindie togusoo anna-ã hak yê koloko yê hanayindi yoo lûligo hundã ni hanayindi, anna-ã du njûsu

ni ligi. Ka yũua-ã nũktindie koo hanadi numii-ĩ hi duna
čeni, labar čũwo ni kubobo di dahu toŋusi yoo labar čũwo
ni čũsu du tuhati.

Osman Hamid

Anna Ka yũua-ã du gubia tũrriã to hi landuru zaga amba
haŋgirĩ hatiri. Ôwoni Ka ndurã zaga duna yendirĩ ndũ ?
Duna yenduroo mbo manu gubia lukuri.

Numa guru busaba hundã njuro bui yidadú čĩidi,
Ka hundã dunoda-ã yĩŋgaldu budi gubia tũrrudo.

Nama taa turo čer hunã Buritania čindi, Ka hunã dĩne-ã
gunna du horkusu yogusi, hanadi bugiĩ gunna, ka taa du
tuhati ni arbidini. Gubia kĩši gunna aŋgal yê Ka yê hi ligi.

Aŋgal-ã yũgurtoo Ka-ã ha čeni, taa ka-ã yuhadi ni
arbiyini. Hanadi gunna arbidunnó ni tuhatunoó tohoo,
amba su haŋgũú.

Ka guru migiza čĩidi anna hunã duna čendã gubia tũri.

Ka taa Ibirĩa-ã yê Sumalua-ã yê Ka guda mannu to koa
budi čũo. Ka anna hunã aŋgal du dunada togusoo kayindi

ni duna guyindi. Ka-ã gubia tûrro anna-ã mannu gubia tûrri, taa numi-ĩ mannu gubia tedi.

To yunu barayinĩ ndû ?

1. Anna guru yerčundu ni anna-ã Tuda-ã ha tigirtu yuhatê barayini.
2. Ka nuã morčunduo, nuro morrê kordu gali di yuhatê barayini.
3. Ôwonni ada Ka hundã du karayindã dunoda kordu nduhadi barayini.
4. Ned du mêde Tudaa-ã gunna nduhadi budi ambado, Mosko Hanadli-ĩ yogusî čĩ koo, ôwonni čuro di nduhadi barayini. Aũ Tudaga du gali koo wuše wuše hakinĩ koo, zaga čabu Njemine du togusĩ koo budi duna čeni to čuro di Mosko Lîbia du čĩ yogusoo tudaga-ã duna bui hakini.
5. Ôwoni kundudi-ĩ mannu duna hunã duna Tudagaa.
6. Ada-ã karayindĩ duna ndeni barayini.
7. Horkusu tusopunnó barayini.

Oumar Aboubakar - Kelley 1er prix 🏆

Ŋga koo di ka yuũ-ã numi-ĩ gubia keyini.

Ka yuũa-ã muro ka ndû ?

Ka-ã muro yunu budi dunodo muro hi su anna-ã mura du nûkundi ôwonni hanadi tendidi.

Odu ka yuũa-ã ndo ?

Ka yuũa-ã čundoo ka ayĩĩ-ĩ, ka odi-ĩ tobusî hikinĩ. Tobusî yagabi-ĩ du nûkundi hakinĩ. Ka hunã. To ka yuũa-ã čindi.

To koo togusoo, numa lôko ka yuũa-ã muro numi-ĩ hi yudomi ?

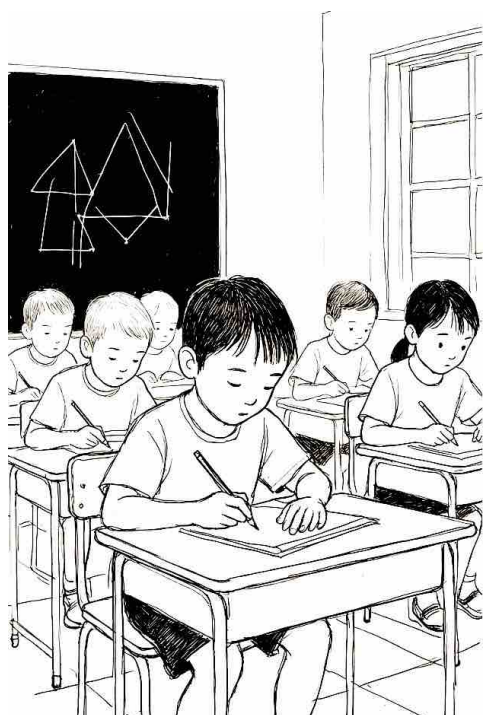
Gunna du gubudi muro ka yuũ-ã du karadinîe togusoo, kara-ã kuyo togusi. Ada ndura karayindiã ha lanũwo, ka îngliška ni kal, aranga ni kal, hurãska ni kal, gunna mura lau budi tosu. Nûgoi nũwo muro ka hunda gunnó yingaldu du yina gînee hatiri čundu abusčindi. Nôuši to čenú nûkundú. Yunu-ã hanayundunnoó du hiyundú.

Gabur zoti. Odu to koo togusoo, yunu dahu čongîe yugó. Yunu guru ni ko-ĩ du yuhati čĩidi mēdi-ĩ muro ndû nũwo hanayundú. Yunu to ka yuũa-ã du yugó. Ka-ã ha abusčunú. Mbo yagabi-ĩ a wečinî cîde yingaldu. Yunu hiyinîe koo ni abusčunú. Yunu oskoba yeîe ni kumayunu

dahu čonj. Odu ada-ã kara-ã ha čidakudo togusi. Dahu durusu du amma gunna karadudo dunodo togusi.

Taa yunu to numi-ĩ hi budi duna čeni.

Ka yuũa-ã duna yewo kundudo numii-ĩ yê kararaa agasuu-ã yê gunna du arbidini tuhatê togusoo, amma gunna yunu a yogusĩ yê yogusunnãá yê gunna hanayini. Amma gunna to dahu čonjudo togusoo, numi-ĩ hi budi duna čeni gubia keyini. Nûgoi nũwo, aũ gunna dahu čonju ni daha yigideku numo hundã yibeyindi.

Ôwonni ka yuũa-ã adaga-ã yê kûnduri numii-ĩ yê he yuhui. « Čôhuri ka huna yûhudu, gûi hûyi » čindi, « Čôhure larduu-ã ka šiša » ni čindĩ, ka yuũa-ã yugondunnoó adaga yugondú, adaga yugondunnoó kûnduri numii-ĩ yê dîne-ã gunna ha morčini.

Odu ndû dahu makuru mêde ada du ?

Ka yuũa-ã muro yina numo gubia keyindiã turo.

Muro kara-ã ha duna čeni, ôwonni numi-ĩ hi hilidi hunã kuyo yogusi. Nûgoi nũwo ortoša agasu-ã čûdudã amma gunna dahu čoŋi. Adaga-ã annaa-ã muro kûndiri dînee-ã ha čenu morčunú. Yina taa gunna amma ha yudomi, numi-ĩ hi ni yudomi.

Zahara Sidi Adoum

Êgi kinjidi yunu yibedinîe yugó.

Dîne-ã gunna horkusu čuro di togusi.

Numi-ĩ du karayundu ni karayindi,

horkusu-ã ni du yohidi, yunu hundu gunna togusi.

Numa guru buya čîidi ko turo di horkusu yogusi, yunu

hundu gunna agasu-ã ni kal yunu gunna du yogusi.

Tôzuroo du kôî čûkã gunna tôzuro, yogusudoo ni kal

tôzuro duu koo ni kal gunna du yogusudi.

Kara-ã : Kara hundã du karayindi, yunu hundu gunna du
horkusu yogusi. Arbidi, anna-ã gunna gali di arbiyindi.

To ôwonni yertudo ni anna-ã gunna yuhati. Ada hundã ha
ko gubuddo ɲadu yuhatu čendi.

To koo togusoo ka yuũa-ã du numi-ĩ gubia tedi.

Dazaga : Kûro nduni - Tiliši yĩ ña

Ahmat Souleymane Mahamat - 1er prix 🏆

Nĩ duro kara ka aya wu di karadinigoo, înni kege gusu kûro dîigi ?

« Kara » yindoo yuna hidi ye ilim ndeni ye. Agu, ka aya wa di karadirigoo tîri ni kumandir yuna hindirigi, owonni kûlulou di ilim hanğirigi. Te agu niya tunda wa kumayindu kûro tûusidigide ši da ?

Agu, kôî ai di kañnu yuna hanandirigaa urrundir wasaga yendaa. Amma ka aya wa di karayindigaa ginna kumayindu yuna daha wopugi. Iyoo ilim na nime duro budi irrigi. Owonni inaa addaa na šomosi di anğal hunduu lantinigi. Ônjula na tigisidigi.

Ka aya wa ɲa di karandirigoo budi mûhim ni tîri ni yunu mere kirige kôolu bêî. Immi ka aya huma di urruyinigide yunu mere di tusu tugusu cenigide bêî, jahaluu na kumai amma duro curuugi.

Aũ ka aya hunaa di karayinii ciyoo aɲgal ɲgiši wu hakinigi ni wûtugi.

Masala guru hadaa : niĩ « Anjeleter » yindiɲa mere budi tudomtide ni budi kûro dîide. Te hašan amma hunaa ka aya hunduu di karayindii cikii ni, yuna nimaa ginna ka aya hunduu di jeeyindii cikii. Agu te kege jilla aɲgal ɲgiši wu wûtu. Iyoo Šin na ginna ka aya hundaa di karayindii cikide jilla aɲgal ɲgiši wu hakindude, yuna bêkina ginna gehetu ni iyoo niĩ hunduu dina gôyi ni budi kûro tûũsu.

Amma ka aya hundaa di karayindaa bini dînaã ginna mara dîdu cikii, « Înni ? » numoo, yuna mûhima ginna mara jeeyindii cikii. Dagoo wêtir. Dagoo côhuri, mašin, ordinator... didi de satêlit woo na.

Owonni še hanandaa, yuna ka aya wa kûro dundiɲa ye nime kûro ndûusi huma ye, agu mêda mûhima guru hadaa :

- Noko lokolla ginna ka aya wa di karayindige tugusoo ;
- Noko labara nima wa ginna tôle ye ôrodiye ye ka aya wa di tahatige tugusoo ;
- Amma ka aya wa kûro ndûusi huma dakide tugusoo ;
- Lîbira ka aya wa di urrundidoo ;

Yuna nûli ada kûro ndûûsi nima na gurtidigi. Mêda ada mara mûhima ni owonni daala ndudomba niya wa ni, ndudomi imme wu.

Masala Dazaga daha hadaa :

Ka aya wa Dazaga di karadinigoo yuna tîra budi cikii.

Zaga unnu Gûro duro inaa addiyã lokol dazaga di karahetii cikiĩ undoo amma anuu di ai kege gisidii cikoo, ka dazaga tunda na dina gôyindiigi ni mêdesa (vocabulaire) na zîtindigi, niya na kumayindu jeedindigi. Owonni ka aya Dazaga na yerci bu tigisigi ni ka mûhima tura tigisigi. Didi de lîbira siyãs wa na tarjamburugi, Lugu-ran na tarjamburugi. Agu, ilim dîna na ginna ka aya tunda na Dazaga du turjamburugi. Te kege yoo, ka aya tundaa na yerci dina gôyinigi.

Niya unnu baa, Hîndi ndaa Furãs ndaa ginna ka aya hundaa dina cendu nani daha karayindu, niya hundaa kûro ûûgu.

Dina ginna ka ayaa di bêdiyinigi. Te du wuddu amma mara yercindu ka aya hunda dina cendigi.

Agu, ka ayaa Dazaga kidingir dina yenduroo nime du tîri ni mûhim, immi di na gali. Ka aya tunda ɲa kûro dîigi, nime na kûro dîigi. Ka ayaa di karadinigoo amma aga darbara cikaa lau na gali. Lokol ka ayaa di karadinigi, lîbira ilimaa ye bîdeyo ilimaa ye labara ye ginna ka tunda ɲa du tarjamdunige tigrisigi.

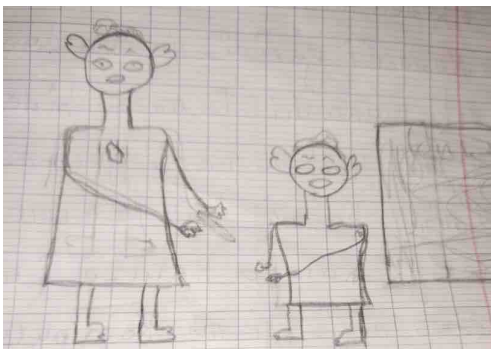

Amina Hemchi Sougui

Niĩ aya tanju duro kara ka nduraa di karandirigoo, zaga tani haraniriɲaa hadirigaa yii. Nime kûro nduũsi huma amma ginna kara Dazaga karayindigide barayinigi.

Êlifa Dazaga waa derrebtindoo agu addi addi ɲa di kara

karagaa ye urrugaa ye ginna hikindigi. Te kege di nime kûro tûûsugi. Owonni nĩ numa duro rêzo bēnnoo na wôtige urrunum kenun yenĩgi, aũ dogu nĩ kudi ciyoo. Nime duro bûro prefektir woo mēri woo ginna duro ôrdinater ciyoo na daha hidima jeenĩgi. Te na kara tammoo haki jeenummi. Masalan laptan duro hidimaniĩ-gaa yiyoo na kara barayinigi. Inaã di kara wasaga yeninigaa yiyoo na, ka numa di wasaga yenumoo, gali di dahu uũgugi. Mēri tanju tuzu.

Amina Idriss Allatchi - 3ème prix 🏆

Nĩ duro kara ka aya wu di karadinigoo, înni kege gusu kûro dīgi ? Yunu gisoo nĩ duro kara ka aya wu di karadinigoo kûro dīiŋa nahatirigi.

Kara mere daalu kûro nduni nĩ wu. Masal tura gonirigi.

Nĩ tura « Gũro » yindiŋa di lokol Dazaga wu lanjindu. Nimé Tombà ye ADP. Injã gidde di Furãsa karayindidaã ye unnu dazaga karayindii cikaã ye kũi, yunu bu cii. Injã Dazaga waa, kara dahu uũgugi. Iyoo, karaa turtigoo na lerda. Suwala na jowobcindugi. Lĩbira na karayindigi, dũli di na urruyindigi. Bo kiridoo na, aya hundaa ye abba hundaa ye ba hundaa ye du yuna karayindaa, hatu cendugi, lerda du. Injã mara kara hunduũ dũli di keesu tigiisii cii. Agu ammaa karaã gudukaa ye amma nimaa ye budi gali goruũ harayindu. Injã ta berke di nime kũro dundigi. Lĩbira karayindigaa daha, zaga biri ndinai tiriĩ ye wurde numa saaniĩŋa ye mu ye wũ ye zundu goruũ ye niĩ numa zaga dagume ndigisiŋa ye aka mũu-moo galiĩ ye wasak zunduũ ye hoda di hidimendiĩŋa tiriĩ ye noša zunda guru cikiĩ ye ôwolu ñũli kusunumoo bĩ irriŋa ye... ginna urrudida. Addiã di ta ginna hikindoo,

adagaa hundaa na dîdii. Iyoo kara ndîri huma ye amba
huma ye dahu uũgugi. Yuna unnu hikindidaã bo kiridoo
na kisar hunduũ ye aŋgal hunduũ ye duro cii. Yuna guru
« Jendirigi » yundu na tunjosigi. Ka kudaa (Furãsa woo
kudi woo na) kumayindu hikindigi. Ba tigusudoo, metira,
doktora, injeniera, amma tijara... gala tigisidigi. Te jilla di
kara ka aya wu di karadinigoo nĩ kũro dîigi.

Êdiren Mahamar Azai

Kara ka aya wu ru karandiroo
buru gali. « Te mere înni ? » nu-
moo tiliši aya numa ŋa tiliša kura
ru kuũ buzugi ni. Yunu tura urru-
numoo na buzu cii. Êrifi yîrimoo
na

urruude koo buru cusu. Owonni êriši kisimoo na dôwula
kuri nderoo tiliši hunduu hananimoo tiriši numa ru telefon
nu tarjamaniĩgi. Owonni inda tajir koo na mere inda ru
buru turku njenigi ni. Owonni mere karaniĩgoo kara kura

inda ru kiyaya tigusirigi njentigi ni ; mere cusu tigusigi ni. Owonni ofisiel tigusigiroo na haladinni mere karanii njiyoo, nîye gon na karan. Owonni amma kura karahe, mere owonni ka numaa biri num, gûro halan.

Hawa Abdallah Abbas

Niĩ duro kara ka aya wu karadinigoo înni kege gusu kûro dîigi ? Tani bini niĩ tanuũ Gûro mana daha nûnurugi, niĩ tanu duro ka aya wa di karandirigi.

Niĩ duro ka aya wa karaniĩgoo inaa kumayindu kara dahu uũgugi, mara ka hunda jilla kumayindu dahu uũgugi « Iña ? » niĩgoo ? Ka kuda ye ka aya wa ye šiša budi ka aya wa ka tinda jilla dahu wopur iñaa tindaa ye amma kubba ye ginna galidi dahu uũgugi.

Iña nummoo ka tinda jilla undoo de harandir nûngurugi. Owonni dahu mukurigide jilla kiyai êlifa bes haranuma hunu yunu tusu bêî. Êlifa hinumoo kara na kiyai.

Owonni iñaa karayindii cikoo mara budi daku dahu uũgugide jilla na awušindinni. Mara na budi lerda yunu

awušindigide bēnne jilla. Aũ mara di karahedii ciinja na ka hunda hadii ciinja jilla.

Tani na yum karaniriŋa budi larde. « Iña ? » numoo amma mere ka numa haranum nuŋiĩgi urruniĩgi karaniĩ-goo, te yunu budi bu nani gali di dudur. Amma kuda haranirdi, ciidi tani te yunu budi bu owonni budi gali dudir. Iŋaa lau na ka aya wa ye ka kuda ye duro woo, ka aya wa kiyai jilla ka aya wa daku. Owonni budi daku.

« Iña ? » numoo tani nũŋirii yidai dakide gur dudurde jilla hadirii yii karayindii cikoo mara ginna larda. Iŋa gina ginna mere nũkinigi kaa nunda na ŋuli kidekindigi mara gina ginna mere tabũlo tedigoo na dagu nũkinigoo na dagu karayinigoo na dagu awušindinna jilla. Undoo ka kuda woo nawuši didi ka kuda wu undoo awušindigi.

Lokol ka aya wa ye ka kuda ye budi šiša. Tani na šiša gor dudur. « Iña ? » numoo tani furãse ye ka aya wa (daza-ga) ye ginna karahedirde jilla di hadirii yii. Yege 1, tani sagahan 2023 ŋa français di karahedir, yum karahedirii yiiŋa iŋaa mara yunu tani haduruũ ginna yutu hatigi. Yum tani denjurũ mara na yutu dekindigi. Yum te tani lau (dahu taŋu lau) iŋaa taŋaa gali di dahu uũgii cikide

kege. « Iña ? » numoo yunu ginna dahu di dîde jilla. Mara hunnoo yunu kudi gali bêî nirii yii.

Sagahan 2024 ŋa, yege 1 ka aya wa, ka hunda dazaga di, karahedir yum karahedirii yiîŋa iŋa mara ginna lerda. Yunu tani haduruũ ginna yutu hatinni. Yunu na hatigi mara na dahu uũgigi. Owonni mara na lerda jilla.

« Iña ? » numoo undoo de ka hunda jilla yunu ginna harayindigi êlifa bes harayindinni. Te mere na kumayindu hikindigi. « Iña ? » nomoo, yunu ginna wasal hun wasaga yenĩgi (a, aka kege, î, îyi kege) français di wu yunu ai kege bêî.

Te de jilla tani lau, ka aya wa yunu budi muhum (gali) di dudurigi. Ciidi inda iŋaa kara hedii njiyoo, inda wu lau na cusu iŋaa ginna kumayindu dahu uũgii cikide jilla. Furãse wu iŋaa ginna lokol na iridinni. Hije barayindigi mara guru na woši hinne di « woši » yinigi. Mara guru na lokol duro ñakinigi mara guru na awa uũgi. Ciidi ka tinda wu iŋaa ginna šĩĩ nakigi. Awa na uũginni. Awa uũgii cikoo na inda nũnumoo šĩĩ nakigi. Nawuši na dîdinni. Bo na busunni kara na daku yunu ginna dahu uũgii cikide jilla.

Tani na yunu tira dahu mur, ka numa woo budi gali Owonni kumanum dahu muĩgi. Tani bes ši.

Amma kuda na budi dakide dudur. Guru na tani yutu karadirii yii kudi dudur. Guru na tani karahedir.

Unnu wura di nahatirigi : « Yunu ginna di kuũ ka aya wa muhum. " Iña ? " numoo, ka tinda jilla tinda lau kiyai » nirigi.

Owonni nahatirigi : « Inaa lau na kiyai, inaa mara adiya jilla ka aya wa hunnoo ka kuda mara lau tusa.

" Iña ? " numoo, ka aya wa, inã mere ayaã yutu ciide jilla ka huna » yindigi.

Êkol Gûro wu

Idriss Fadoul Hamir

Kara ka aya wu ru karandiroo, yunu sûru buru dîi.

Te mere înni kege kisidiroo ka nduraa kuû kirigi ? Taara ginna nîye gonder na aadana nduraa karahetaar ni. Owonni kakara daha urrundiroo na gali. Ka aya wu urruude koo buru cusu. Owonni êriši kisimoo na ginna mere telefun duro ciyoo tarjaman kisiīgi. Owonni kasuga jeeniīgiroo na ginna ka aya wu ru urruniīgi ni. Owonni ka kura karaniīgiroo na ginna ka numaa karanumoo kura ginna kiyaya tigusirigi. Onngo amma kubba-i fatigire kege : « Yunu numa kiši njisowu » yindigi.

Te jilla ru aadana nduraa ka nduraa ru karahetaar ni urrun-taar ni karantaar ni kakar daha.

Kaltouma Yahya Senoussi

Tani na dazagade, aya tanu na dazagade. Ka nduraa ginna turonu. Ka nduraa hûtur hudakundunnoo gali. « Iña ? » numoo, ka numaa tammoo biri tammi. Kunno duro njiyoo na ka numaa hudakindinnoo gali. Amma gidde di kubbaa hatigi : « Ka numaa tammoo, yunu tame bête ! » yundu. Kunno duro njiyoo na, ka numaa hudakindinnoo gali. Kunno di njiyoo na ka numaa karaniĩgoo gali, ka numaa ginna karaniĩgoo gali. Gidde di amma kubbaa hatigi : « Kunno duro njiyoo na, ka numaa tidakindinni zunda woo na numaa gala, tîra woo na numaa gala » yundu. Ka nduraa dazaga, nûktindigoo na gali, urrudindigoo na gali. Kifaya.

Saleh Mahamat Nour - 2ème prix

Nĩ duro kara ka aya wu ru karadinigoo, înni kege gusu kûro dîigi ? « Kara » yindoo, înni ? « Kara » yindoo, yunu tura suru huma « taalîm » yindigi. « Taalîm » mere koya munda duro cii: « taalîm » bo ru na cii ; lokol ru na cii.

« Ka aya wu » yindoo, înni ? « Ka aya wu » yindoore, misal gondur na dahu mukaa. Misal te « Înni ? » numoo : Dazaga ye Kanembu ye Tudaga ye mura ara ginna « Ka aya wa » yindigi. Owonni ka noore fariĩ njiĩna ye abba ye aya ye fatii cikiũ, yunu ai re « Ka aya wa » yindigi. Iyoo, unnu kara na hanandir, ka aya wu na hanandir, ciiru înni kege kisidiroo, kara ka aya wu ru karadinigoo nĩ kûro dîigi ? Yunu ai zaga dahu mukuroo nufatirigi.

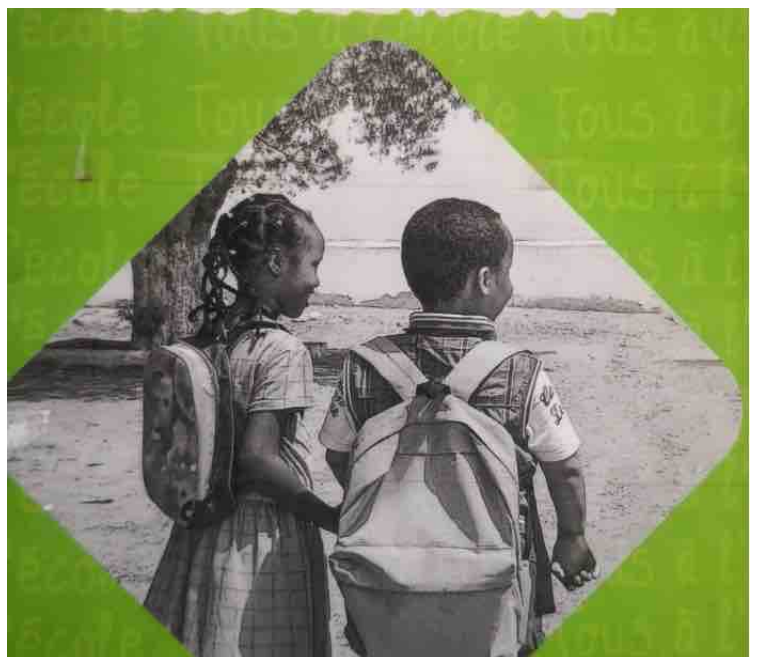
Nĩ duro kara ka aya wu ru karadinigoo, yunu te nima lau buru mîhim. Iyoo, yaliya na koya mura addiyã ru ka aya ña bo ru fiyindigi. Te jilla ru yaliya koya lokol zutugire tigiisoo, yaliya yuna munda harayindigire tigisigi. Agu kara ka aya wa, niya cûu duro karayindida gondur na kara ka aya wa ña zaga mîhim gor nufata. Nĩ tura suru huma « Keniya » yindigi. Nĩ te amma hunaã kara ka aya wu ru karayindire, nĩ hundu buru turomtire. Nĩ kuriĩ tura suru

huma « Turkiya » yindigi. Turkiya kôî duro ciîṇa nufata, Turkiya lau huma tura Urup duro cii, lau tura Aziĩ duro cii. Nima buru dombure. Aũ kûri ru irroo, lokol zurugire burayinnoo, laazim ka aya hundaa ṇa fiyime re êski ru haki lokol tusurugi. Te hinnoo haki karayinni. Unnu yaliya nduraa Turkiya duro buru cikii, kara ka turkiyaa ru karayindii cikii. Owonni duro hidime jeeyindii cikii. Te kege tisigoo Turkiya yaliya nduraa ru buru nafadini cii.

Agu kôî guru duro kara ka aya wa karayindii cikoo na. Amma ginna lau amba dîi tigusire ši. Amma mura leleši hunda buru šiša. Te jilla ru kôî naana ginna duro « Kara ka aya wu ru karandirigi » ndiroo tigusinni.

Mêri ginna ru sagaraã, kara ka aya ru karadiniṇa mere duro buru nafa cii. Yaliya ka hundaa ru karayindoo yuna buru fiyindigi. Lokol na buru cusu ru karadinigi.

Te « Înni ? » numoo, kara ka aya wa ru karadinii ciîṇa têt-i gisigi. Înni kege kisi duro amma ginna kara ka aya wu ru karayindigi ?

Zanaba Hassan Youssouf

Ka aya waa Dazaga.

Dazaga mara ka nduraa.

Mara budi cusa.

Ka nduraa mara biri ndir.

Mara kinji di woo biri tîdirdi.

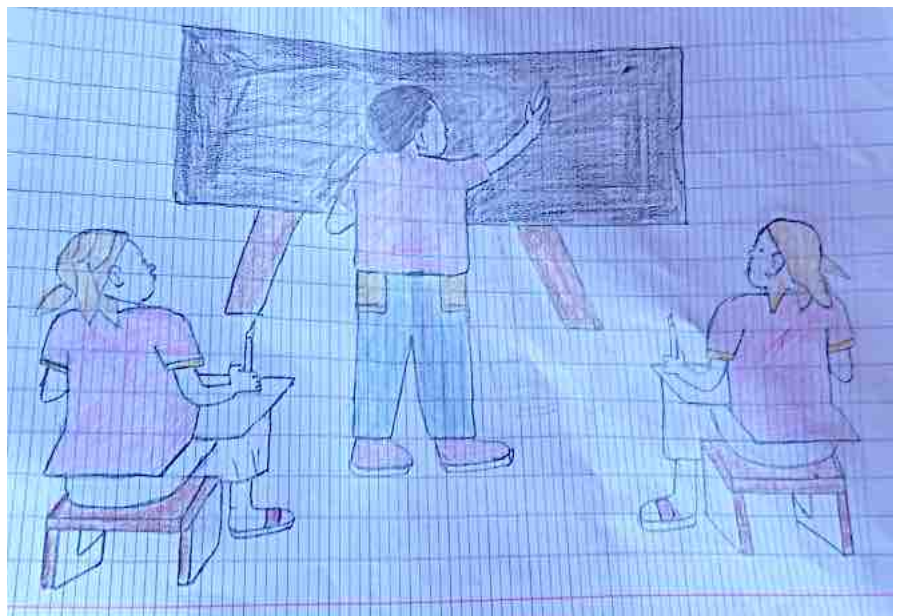
Tinda Gûro di inġaa Dazaga karahetirii yikii.

Inġaa Dazaga ka hunda jilla budi daku.

Ka numa inda karaniĩgi urruniĩgi budi gali. Tê wu jilla unnu inġaa ka nduraa karahetirii yikii. Inġaa Naharka ye Dazaga ye kûi budi šiša. Inġaa Dazaga gali dahu uũgugi. Inġaa Dazaga karayindii cikaa Naharka na dahu uũgugi. Inġaa ka hunda jilla yunu hinimoo na hatigi. « Karanu » nummoo karayindigi. « Dahu di urrunu » nummoo

urruyindigi. Aũ ka huma harayinnoo eke yûlu danne kege.

Te jilla tinda inġaa ka nduraa wasaga yendirigi.

Kanembu : Ndlamnun - Fuwuro kunto

Abakar Adam Moussa

Ndlamnde ti da wusande, ti da halnde, ti da ayinde. Nduwuye ku ndlamngun noti. Ku kam ndlam tenuro wal-cia, ti ndaran soduro da notunu. Ndlam keyende kanumbuya kuna faciri kida. Ayi gullimia ?

Yal keyende kuna ciyeiya ngaaye ndlam ngedede manayei, sa laa šuwayi-n ndoku fofocci, sa la franse-n ndoku fofocci. Adi ngaaye abaso, ayeso fadan yallaro šuwayi manayerei. Nduwuye dunna fadan yalngaaro kanumbun manayirne, adi da andiyi wusande-ye jilinde-ye.

Sobowo adi daaro kuna yammiyi ciya tineya ndlam keyende ruwuti-ye manati-yero godo.

Batata Kanembuye

a argalam 	b kayi 	c biri 	d cara 	e daal
f fehe 	g je 	h fur 	i gursu 	j harmal
k silyim 	l bini 	m jana 	n kadi 	o leke
p masar 	q nananana 	r nene 	s koko 	t dowol
u papayi 	v raka 	w sila 	x šemiš 	y tombu
z burum 	aa burur 	bb wuli 	cc yere 	dd azam

Lettres kanembu ayant une prononciation différente de celles du français

- š** se prononce comme la suite de lettres *ch* dans les mots : *chien, chou, charbon*.
- c** se prononce comme la suite de lettres *tch* dans les mots : *Tchad, Tchèque*. Elle ne se prononce jamais comme la lettre *c* dans les mots : **car, *cour, *culture*.
- j** se prononce comme la suite de lettres *dj* dans les mots : *djinn, Djibouti, Abidjan*.
- ñ** se prononce comme la suite de lettres *gn* dans les mots : *agneau, oignon, témoigner*.
- k** se prononce comme la lettre *e* dans les mots : *car, chacal, parc* ; et comme la suite de lettres *qu* dans les mots : *qui, question, quatre*.
- g** se prononce, devant les voyelles *i* et *e*, comme la suite de lettres *gu* dans les mots : *guide, guerre*.
- s** se prononce comme la lettre *s* dans le mot *sec* ; comme la suite des lettres *ss* dans le mot *blessure* ; et comme la lettre *ç* dans le mot *maçon*. Elle ne se prononce jamais comme la lettre *s* dans le mot **raison*.
- w** se prononce comme la suite de lettres *ou* au début du mot *Ouagadougou*.
- u** se prononce comme la suite de lettres *ou* dans les mots : *chou, fou, cou*.
- e** se prononce soit comme la lettre *é* dans le mot *été*, soit comme la lettre *è* dans le mot *fête*. Elle ne se prononce jamais comme la lettre *e* dans le mot **cheval*. Même en finale du mot, elle se prononce nettement comme dans le mot *marché* ; elle ne reste jamais muette comme la lettre finale du mot **marche*.

Ndlammáa kuna andiyi riyeiya burowu ruwu cedenu, woliwoliro yamngedea tineyo ruwutiro godo. Kuna ndlam šuwa-yedi, angle-yedi, franse-yedi tendi ngaaye ku ruwuti-ye manati-ye. Ndlam keyende kanumbuye ku ruwuna da woyiya ngillaro faruwundea ndokuro fotine bandea klan kidenea kla fuwuro cu tidi. Ndlammáa yam lardu ngedea yediro kla fuwuro cu tidi, nglaro ngurondea tirkayi. Ndlamndea kuna ruwu boditunga ngili uwu.

Ngili uwuwa coron awo ndowu ruwuwotono ?

Adi da ndlammiyi yosutungu-n fuwuro kuntongu-n.

Ku, awo ruwunea faciri bo, ngili mearo diyeaye faciri bo, yam kadaa klan ampatei. Yam mindeyayi gulcei : « Awo

ruwuduyi faciri bo, awo manawuduyi faciri. » Ndlamnumin ruwutu adi ninkambe manatuye. Ku ndlamnumin ruwuti-ye manati-yero walcia adi burowu da ampa keyende, ngowon lardaro-ye ampa. Awo Allahayi dia notundo ndlamndea woyiya yamma ngaaye goyia ruwuyei-ye manayei-yero walci.

Abdramane Mahamat Boukar

Ndlamnun manata ni kambe. Ndlamnun tufu ruwunumiwa dina ngayeyi noyinaro walji, Kanumbu ti nokudu islam ti buranga kanumndo yuwo. Wate na ngedearo tarturno ku ngili yoru kadaa. Caddu ti cingu mindea lardu cadduye ngaye kanumbi cunodi. Caddu ti wullumia kirkanga kanumnu badinimi. Lokolleye lardunde cadduyero kinjinga kanumndo yuwo. Nguro do burni kura kanumbe mawun lanjeno. Yalláa bura ruwutorna, yal yanumbáaye. Yalláa mewu-n tullo-n ku ngili mea-n awo laa-n, corongedean tadáa lugar-nun feráa yindi-n. Adi ngowun lardunde cadduyero tarturno.

Wote kirkandea akediro bodiyino. Yanumbáa tandi kuwuren nokudu. Kirkandea kuayembe kla fuwumma.

Saa do nasara bulleye wuljei, nasara Moroye wuljei bull, Moro nduttowaye kal yamnde wuraye wuljei fanei : « Katrasile njei yanumbáa larduye ngaye furngede kasuyeiya kodi no. » Ngaye kodu na tullon kla kiljei. Furra kasutu sandu laan kasuyeiya.

Kurnoi-ye fannoi-ye.

Kam katti cadduyen bura musulum Allahu akbar wuljina kanumbu, kam bura batata do nasaraye (a) wuljina kanumbu.

Kirkandea dayino.

Wote do fada do hadaye baraa Palmeraie konkur tubu njei hal do ndlam kanumbuye fuwuro kinjadiro batata kanumbuye cetulu yanumbayi krayo ndlamgedea dina ngayeyi noyina-ye ruwuti-ye krati-ye.

Ahmat Hassan Abakar

Dlamnun manata lardunum tirkayi. Ndlamnden manata ndeyedo lardundea cidawo tirkawu kla fuwuro ci ?

- Adeye klan masal kudo.

Walla : Kirkan ruwuno co-rondean coron ndlamndeayi awongu nglanga filesera ?

Kirkan gulca : « Awo do dim kosu wusu. »

Adi klan andiyi ndlamdean ruwunea awo corondea wo coron ndlamndeayi awongu nglanga filejirki :

Ayisombe mburo kirkan keyende kanembuya yosu kosu wo cundun sodu. Adin ngowo yamnde wura ruwutu noyonu laro kirkam ngaaso ngillaro yam kinaya cawandunu. Kirkamdea kiyin manatia saaro fanti.

Kirkam coron yam wura gulsei : « Adin islambea da lardu kanembuye gawu do lardaá ngedearo tarturo. »

Saa mindeye kosan kurmayi kanumbuya duna difi.

Kurmayi kanumbuya lardu kadaa cunotina.

Lardaá cunotina coron laanga Cad, Nijer, Nijeriya.

Keri kanumbuya cituronga Yomonin cuyu Sudan dalcu Masar gawu Libiya gawu do yuwu katekate Cad, Nijer, Nijeriya, Kamerumin dawuno.

Brahim Moussa Chetima - 1er prix 🏆

Tilamnum ši eyisoro bilwo. Tilam ši tilam gulceia : Mana-di-n de ruwudi-n dero walcia, wote do tilamro walcin.

Tilamnum manadaa ši darajanum. Kam tilam kangu teni geyia, eyinguso kam nguro-ye teni, tilam-ye tenin kal.

Ni tilanumbe tami, mananu-n de, ruwunu-n de geyia, to awo tilamnumma šiga kla fuwuro cadinna-ye eyi ?

Awo cudu ngura cinandinna-ye eyi ?

Tilammiyi burgowu da : Manadu-ye mayin, ruwudu-ye mayin. Yammiyi masallo gulcan « Tilamnum da, asinam wada. » Adi gulcanna da, kam tilam kangu teni ga, na yadum timina da ba. Tilanumma nummayi mananun ga da, nguro laro lenimia, tilamnumman mananimia, kam nguran tilamnumma manayinna dehero fandun. Adi ngaaso, kammiyi tilamngu te tilamnga manayin do ruwungu teni ga, tilamnga na kla fuwuro cu leyina ba.

Tilammiyi kla fuwuro ledu mayin geyia, awo kada mayin : Manadu-n ruwudu-n kradu-n ngaaso mayin. Awo fuwuro tilamdea kalkallo cadinna : Batatadea-n, karuwundea-n, kirkamdea-n, ngaaso kla kakaduye klan ruwudu namcia, wuyiya fuwun yaldea awo ruwuda krayan, adi wote tilamdea kla fuwuro cu leyin. Tilamma ruwudu-ye, kradin-de geyia facirin ba.

Tilam ši facirinna rayende geyia, yaldea yernero toku mananen. Šendi soyi wote tilamma goyeian krayan.

Tilam ši mananum ba geyia safison facirin. Adi jirkando yammiyi gulcan : « Tilamnum nonimi geyia,

hadanum nonun » wada. Eyinguso ašir
yamnummaya-n, hada yamnummaya-n
noniminan kal wada.

Yam nguro tulla-ye, tilamce tulla-ye, kla tul-
la-yero walceia, awo šendi-ye kla fu-
wuro ledu datcinna ba, awo
ngura-ye kinandi datcinna ba.
Yam ši tilamce tulloyiya, awo šen-
di ga nguronca yosudu dactina ba.

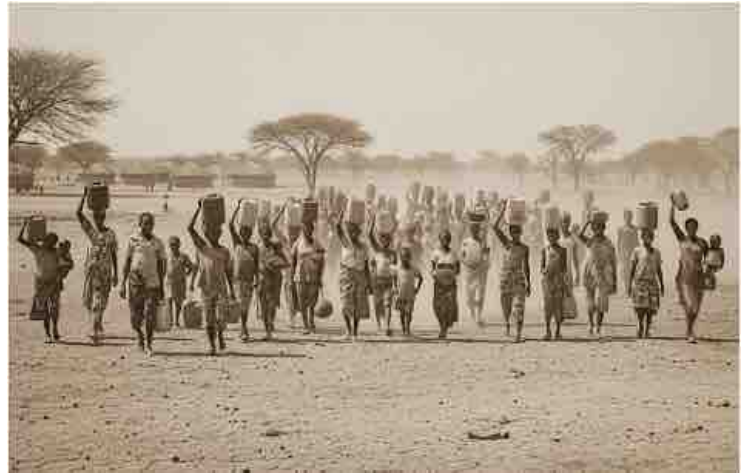
Hisseine Abdoulaye Mahamat - **2ème prix** 🏆

Ndlamnun manataa ti ayiroyi bilwo. Ayiroyi ti mburowo, ti
nonimia ndlam ngedeaye kiskero limi. Ndlamnumman
mananimiwa, ayiye niro kiskero walci. Kore tin manani-
miwa lardunummaye fuwuro tidi. Ndeyediwo lardunumma
cidawo tirkawu kla fuwuro ci ?

Kungorinde adi klan kirkan tullo kudei.

Yim tullo, nguro laan kingalla titambia nju yowu-n, wa-n,
yal-nun ngaayo coluwu inji maturo leyei, coro sa yakkuro

leyeiya do bla injiye
cawandi. Kodu bla cawan-
dia jowuro tambari, woli
ngiyea injingede goyo
nguraro soyi, soyia jowuro
tambari. Wete tendiye

cawandu awongede ngedeye jedi bo. Kore yalngedeaye
cawandu kra grayei bo.

Akediyo yim tullo, yam awo ngla ngundoma, sowu nguran
bla injiye lawono. Wete akediyo yam nguraya ngaayo
caco, ndlam nasaran manawono. Yam ngurayi ndlamma
fanjei boro walkono. Akediyo yamma kowodo. Sowodan
yam nguraya injingede kicilaro goyeiro walkuno.

Kintawu yakkuro sedean blangede injia tadiwotono.

Wote akediyo nguran inji boro walkuno.

Bundu saa ngede ngunutei do. Yam awo ngla gundoma,
sowu nguran bla injie lanei no.

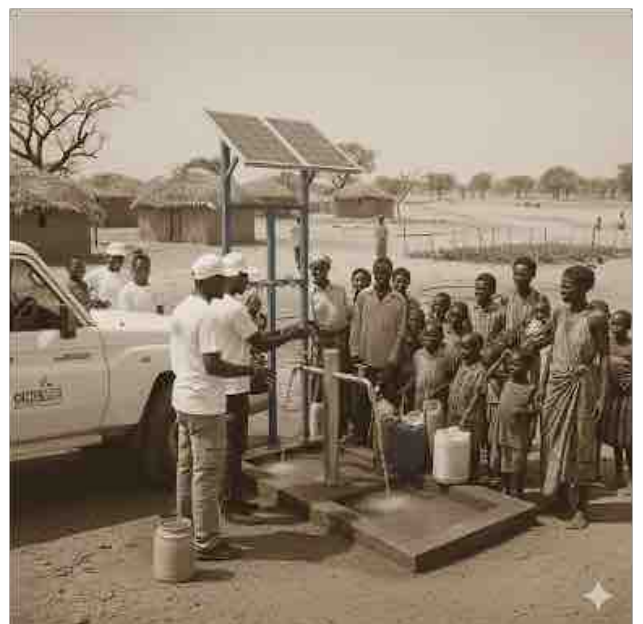
Akediyo yam nguraya ngaayo, yowu-n, wa-n, yal-nun
ngaayo caco tendiyo ndlamngede fanjeiyan gulcei :

« Andiyi ngurondan bla injiye lane njiyei-ye, nondin
ndokuro lanei-ye, awonda nglaro angal daango-ye, wata

duno tadtunu » no. Wete akediro tendi ngaayo ndokuro bla injiye layo duwono. Kore yam ngurayaro ngaayo caco kra awo bla injiye ndeyediro njutulifoye gulkorno.

Kore yammaro corondan, kam kura tullo fuwudan daangea, curomma tiro yiyea, tummayi injia lanju njodowo gonoi. Wete yam ngurayi ngurongedean, kam tullo girzam kosu diye, kamma dunaa kosu. Kam ado curomma yodowo no. Yam toduyi kasikono, kam ado curomma yiyea, loku girayia nduyi cuwungu curomma nondiro njedi no. Wete akediro kam ngedo curomma codu duwono. Wete yam ngurayaye kanayi senu, cawandu kidangede-ye kicilaro jediye, yaIngedea-ye cawandu kraro kodu grayeiro walkuno.

Adi nangado awo kina cidawo ngurondea kla fuwuro cu sotta ndlamngedea. Ca burowo ndlamngedean manasoruwan blangede injia kiskero tadiwotono. Loku bundu sowu ndlamngedean manasoruwan blangide injia tadtunu, ndlammayi gudo. Adi laaro ndlamnden manataa lardundea cidawo fuwuro tidi.

Mahamat Abdoulaye Moussa - 3ème prix 🏆

Kirkan do fudu
kurmuslum coro
kanembuyero soda
kindinga. Nin islam
do coro katti
kanembuyero.

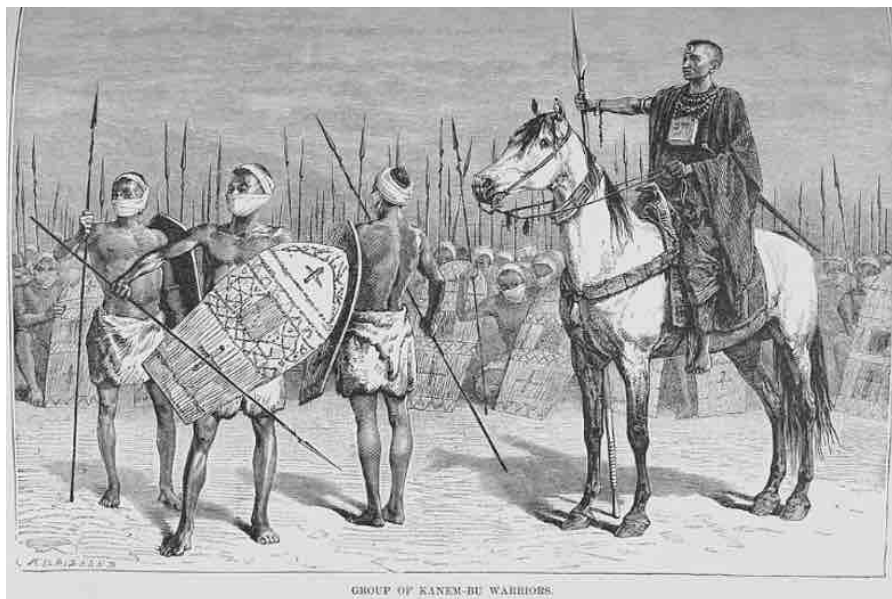

Adi do awo adimbe ngili dufumbe kiri, nasaraye fuwu
bodiwotono. Garni wusku-n goyiyu mewu-n do kurmus-
lum lak caddero dalcu kanumdo yuwo Libiya-n Masar-
nun kulta.

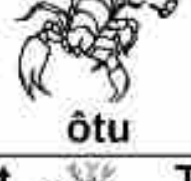
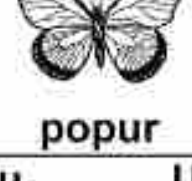
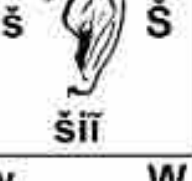
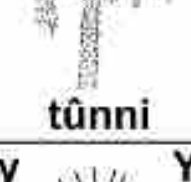
Ndoku kulta kirke do susuyi dalsa. Tendi ta šuwa tayire-
ma burowo coro, yam do kurmuslum noyianaro fileworno.
Kura do dowu jammayen sideayi nin Islamwa nardi dowu
njirayero kuwudo nin siasa mayi kura larduye Umme Jilmi
saa dufu-n fisku-n luko uwu-n, dufu-n fillar-nun tulluri. Bu-
rowo mayi kurayi na do mallum kura-ye angalla-ye fikira-
ye Muhamad Maniyalan tilan kurmuslumma killo.

Makkaro kuntonga sunnaro walkuno. Kurmuslumma
notunga-n njulonga-n garni wusku-n goyiyu mewu-n wuri.

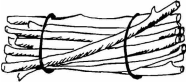
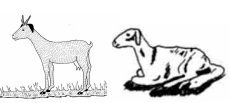
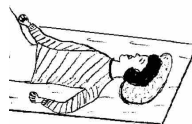
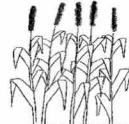
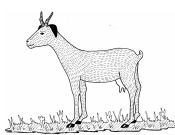
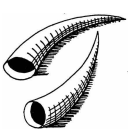
Dunama Dibbalimi fudu do kra musulmi marrandingu lantiyero faararo masarrin lancu kunjeyero gudo. Idriss Alaoma, hada do mindeye goyi kidayi klan dandal kura dirngelnun kittando mallummayi šara islambe kidatu bodiwono. Nin islam coro kanembuya, fikir dowuláa mašin ndaku fotta yam do dulliyaro fudu do adin adi fileturu kuna andi ngaayo gone klan kidenei krayei. Lardunde kanunun kurmuslum tilan bodiwono, nin nottu islammia Cad-nun Nijeriya-n Nijer-nun kulto angal falca kurmuslumma kidawono. Wote kuna andi tumma klan kidane ambatine kraye.

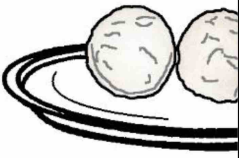
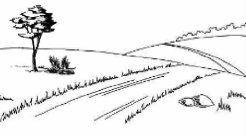
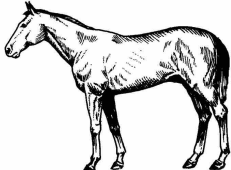
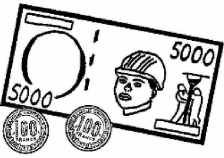
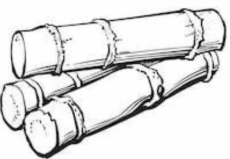
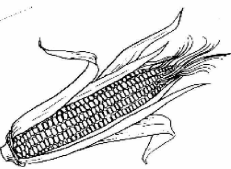
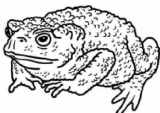
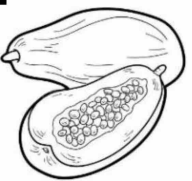
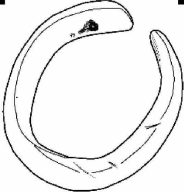
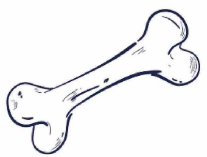
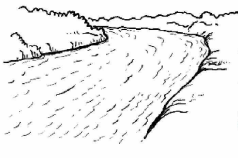
Arba Tudagaa-ã

a aski	A kayuã	b barbi	č čôhuri	d direnu
e eberu	E êre	g gimiĩ	h hosu	i diri
ĩ tĩbi	ĩ êĩ	k karaha	l lôĩ	m mûzi
n no	nj anja	ñ ñê	ŋ ŋam	o ormo
ô ôtu	p popur	r arru	s sûni	š šĩĩ
t tûnni	u yurusu	ũ dûguli	ũ yuũ	w wûni
y yuzo	z zĩŋi	Illustrations : Madjitelem Phamuel Mbanji Bawe Ernest Hassane Abakar Ôyi Mahûmut		

Êlifa Dazaga-a

a A aka	ã Ã saã	b B bosu	c C côfuri	d D dêgil / dunğu
e E eke	ê Ê êti	f F Faya	g G goni	h H hanni / hadin
i I izi	î Î îyi	ĩ Ĩ tĩĩ	j J janai	k K kaa
l L lômun	m M mulu	n N nana	ñ Ñ ñaki	ŋ Ŋ ŋahila
o O orko	ô Ô ôrku	p P popur	r R ôrodiye	s S sa
š Š šĩĩ	t T têlti	u U urru	û Û nûru	ũ Û aũ
w W wîni	y Y yaya	z Z zîŋki	illustrations: Mbanji Bawe Ernest Brahim Daouda Ôyi Mahûmut Jean-Marie Boayaga Markous Outou Susan Rose	

Batata Kanembuye

a argalam	A kayi	b biri	c cara	d daal
e feñe	E je	f fur	g gursu	h harmal
i siyim	I bini	j jana	k kadi	L leke
m masar	N nananana	ñ ñene	o koko	O dowol
p papayi	R raka	s sila	š šemiš	T tombu
u burum	U burur	w wuli	Y yere	Z azam

Ce recueil de textes en tudaga, dazaga et kanembu est le résultat du « Concours de littérature 2026 ».

Ceci est la deuxième édition INTERNATIONALE du Concours Toubou. Les participants étaient accompagnés sur place au Centre Culturel Palmeraie de N'Djaména ou en ligne. Leurs textes venant de tous les horizons, explorent la relation entre les langues maternelles et le développement.

**« Écrire dans sa langue,
c'est la liberté dans l'expression. »**

CONCOURS TOUBOU 2026

